

O'zbekiston Respublikasi
Sog'liqni saqlash vazirining
2025 yil "23" iyundagi
180-sonli buyrug'iga
6-ilova

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI

RESPUBLIKA IXTISOSLASHTIRILGAN ILMIY AMALIY TIBBIYOT ENDOKRINOLOGIYA MARKAZI

**«BOLALAR VA O'SMIRLARDA SEMIZLIK» NOZOLOGIYASI BO'YICHA
MILLIY KLINIK STANDARTI**

TOSHKENT 2025

**«BOLALAR VA O‘SMIRLARDA SEMIZLIK» NOZOLOGIYASI BO‘YICHA
MILLIY KLINIK STANDARTI**

TASHXIS QO‘YISH VA DAVOLASHGA JALB QILINADIGAN MUTAXASSISLAR

Kod bo‘yicha: XKT-10/11	Nozologik nom:	Ambulatoriya sharoitida tashxis qo‘yish va davolash uchun jalb etiladigan nozologiya mutaxassislari		Statsionar sharoitda tashxis qo‘yish va davolash bilan shug‘ullanadigan nozologiya mutaxassislari	
		Asosiy mas‘ul mutaxassislar	Qo‘shimcha jalb etiladigan mutaxassislar	Asosiy mas‘ul mutaxassislar	Qo‘shimcha jalb etiladigan mutaxassislar
XKT-10: E.66.0	Ortiqcha energiya resurslari qabul qilinishi natijasida kelib chiqadigan semizlik	Bolalar endokrinologi Pediater Oilaviy shifokor	Diyetolog Kardiolog Nevropatolog Psixolog Okulist Ginekolog Urolog	Bolalar endokrinologi Pediater	Rentgenolog Kardiolog Nevropatolog Okulist Ginekolog Urolog
E66.8	Semirlikning boshqa turlari	Bolalar endokrinologi Pediater Oilaviy shifokor	Genetik Diyetolog Radiolog Kardiolog Nevropatolog Okulist Ginekolog Urolog	Bolalar endokrinologi Pediater	Genetik Rentgenolog Kardiolog Nevropatolog Okulist Ginekolog Urolog
XKT-11					
5B81.0	Energetik muvozanat buzilishi sababli kelib chiquvchi semizlik	Bolalar endokrinologi Pediater Oilaviy shifokor	Diyetolog Kardiolog Nevropatolog Psixolog Okulist	Bolalar endokrinologi Pediater	Rentgenolog Kardiolog Nevropatolog Okulist Ginekolog

			Ginekolog Urolog		Urolog
5B81.Y	Boshqa spetsifik semizlik	Bolalar endokrinologi Pediatr Oilaviy shifokor	Genetik Diyetolog Radiolog Kardiolog Nevropatolog Okulist Ginekolog Urolog	Bolalar endokrinologi Pediatr	Genetik Rentgenolog Kardiolog Nevropatolog Okulist Ginekolog Urolog

NOZOLOGIYA BO'YICHA TASHXISLASH, DAVOLASH, REABILITATSIYA QILISH VA DISPANSER CHORALARINI AMALGA OSHIRISH

Tashxis choralari	Tibbiy yordamning nomi	Tibbiy yordam darajasi va turi bo'yicha					Xizmatlar yoki tekshiruvlarning eng kam miqdori (Har bir davolanish holati uchun)	Davolanish muddati
		Ambulator yordam		Statsionar yordam				
		KVP/OP	SMP	KTMP Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari		
Mutaxassis Maslahati (shifokor) Asosiy:	1. Oilaviy shifokor	+					2 marta	Ambulator davolanish: 7 kun. Statsionar davolanish: 7-10 kun,
	2. Pediatr	+	+	+			2 marta	

	3. Bolalar endokrinologi			+	+	+	+	2 marta	asoratlar bo'lgan holda 12 kungacha
--	--------------------------	--	--	---	---	---	---	---------	-------------------------------------

Izox: Ko'rsatmalarga binoan, mutaxassisga qayta murojaat qilish tavsiya etiladi.

Mutaxassis Maslahati (shifokor) Ko'shimcha:	1. Diyetolog				+	+		1 marta	
	2. Nevropatolog		+	+	+	+		1 marta	
	3. Psixolog				+	+		1 marta	
	4. Genetik					+		1 marta	
	5. Ginekolog	Ko'rsatmalar bo'yicha							
	6. Urolog	Ko'rsatmalar bo'yicha							
	7. Kardiolog	Ko'rsatmalar bo'yicha							
	9. Ko'z shifokori	Ko'rsatmalar bo'yicha							

Izox: Bemorda ko'rsatmalarga muvofiq asoratlar, qo'shimcha yoki hamroh kasalliklar aniqlanganda, Milliy klinik protokollarda ko'rsatilgan boshqa tegishli tor mutaxassislar tomonidan tekshiruvdan o'tkazilishi talab etiladi.

Laborator tekshiruvlar Asosiy:	1. Insulin			+	+	+		2 marta	
	2. Kortizol			+	+	+		2-4 marta	
	3. Glyukozaga tolerantlik sinovi				+	+		Ko'rsatmalar bo'yicha	
	4. TTG			+	+	+		Ko'rsatmalar bo'yicha	
	5. Genetik analizlar						+	Ko'rsatmalar bo'yicha	

Izox: Tor mutaxassisning tavsiyasiga ko'ra yoki davolash jarayonida ko'rsatmalar mavjud bo'lganda laboratoriya tekshiruvlarini takrorlash mumkin.

Laborator tekshiruvlar Kshshimcha:	1. IFR-1, LG, FSG, prolaktin, AKTG, erkin T4, testosteron, estradiol, progesteron, vitamin D, B-kross labs, paratgormon, ferritin, leptin						+	
	2. Umumiy (klinik) qon tahlili		+	+	+	+	+	1 marta
	2. Umumiy siydik tahlili (klinik)		+	+	+	+	+	1 marta
	3. Bioximik analizlar (qondagi glyukoza, lipid spektr, kreatinin, ALT, AsT, bilirubin, kaliy, natriy, kalsiy, kreatinin)		+	+	+	+	+	1 marta

Izox: Bemorda asoratlar yoki yondosh kasalliklar aniqlangan taqdirda, tibbiyot muassasasining darajasiga ko'ra qo'shimcha va takroriy instrumental diagnostik tekshiruvlar o'tkazilishi mumkin.

Instrumental tekshiruvlar Asosiy:	1. Qalqonsimon bez va ichki a'zolarining ultratovush tekshiruvi (UZI)					+	+	1 marta va ko'rsatmalarga binoan
--	---	--	--	--	--	---	---	----------------------------------

Izox: Takroriy instrumental tekshiruv tor mutaxassisning ko'rsatmasi asosida yoki davolash jarayonida zaruriyatga qarab o'tkaziladi.

Instrumental tekshiruvlar Ko'shimcha:	1. Gipofiz va bosh miyaning MRT tekshiruvi					+	+	2 marta
	2. Ko'z shifokori - ko'rish maydoni, ko'rish o'tkirligi					+	+	1 marta

va boshqa ko'z tekshiruvlari							
3. Bioimpedansometriya				+	+		1 marta
4. EKG			+	+	+		1 marta
5. Qo'l kaft suyaklarining rentgenografiyasi			+	+	+		1 marta
6. Densitometriya					+		1 marta
7. Polisomnografiya					+		Ko'rsatmalar bo'yicha
8. EEG					+		Ko'rsatmalar bo'yicha

Izox: Bemorda asoratlari yoki hamroh kasalliklar aniqlangan taqdirda, tibbiyot muassasalarining darajasiga qarab, takroriy va qo'shimcha instrumental diagnostik tekshiruvlar o'tkaziladi.

STATSIONAR DAVOLANISH UCHUN KO'RSATMALAR:

- 1. Markaziy tibbiy poliklinika kunduzgi stasionarida davolanish uchun ko'rsatmalar:** Kasallik asorati natijasida umumiy ahvolning yomonlashuvi: arterial gipertenziya; o'pkaning obstruktiv kasalliklari; ikkilamchi qandli diabetning dekompensatsiya bosqichi.
- 2. Klinik shifoxona va/yoki tuman tibbiyot birlashmasi va/yoki xususiy klinikaning endokrinologiya bo'limiga yotqizish uchun ko'rsatmalar:** Kasallik asoratlari tufayli umumiy ahvolning yomonlashuvi: arterial gipertenziya, bronxlarning obstruktiv kasalliklari; dekompensatsiya bosqichidagi ikkilamchi qandli diabet.
- 3. Respublika ixtisoslashtirilgan endokrinologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazining viloyat filiallariga ko'rsatmalar:** Kasallik asoratlari bilan bog'liq umumiy ahvolning yomonlashuvi: ikkilamchi qandli diabet dekompensatsiyasi; tungi obstruktiv apnoe.
- 4. Respublika ixtisoslashtirilgan endokrinologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi/viloyat filiallari/Oliy ta'lim muassasalari klinikalarining ixtisoslashtirilgan endokrinologiya bo'limlariga yo'llanma berish uchun ko'rsatmalar:** Semizlikning og'ir darajasi; bariatrik jarrohlik.

Tekshiruvlar ro'yxati bemorning klinik holati asosida to'ldirilishi va takrorlanishi mumkin!

DAVOLASH TADBIRLARI

Dori-darmonsiz davolash

Semizligi bo'lgan bolalar va o'smirlarda turmush tarzini o'zgartirish (parhez terapiyasi, jismoniy faollikni oshirish va ovqatlanish xulq-atvorini tuzatish) oziq-ovqat mahsulotlarini haddan tashqari iste'mol qilish natijasida yuzaga kelgan semizlikni davolashning asosini tashkil

etadi
Dori-darmon bilan davolash

Davolash choralari (asosiy dori-darmon bilan davolash)		Tibbiy yordam ko'rsatish turlari va darajalari bo'yicha					O'rtacha kunlik doza	Bir kurs uchun doza
		Ambulator yordam		Statsionar yordam				
Dori vositasining nomi (xalqaro patentlanmagan nomi)	Dori vositasining dozasi va qo'llanish usuli	KVP/OP	SMP	KTMP Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari		
Liruglutid Inson glyukagonsimon peptid-1 gormonining analogi	12 yosh va undan katta yoshdagi bolalar uchun kuniga bir marta 0,6 mg miqdorida teri ostiga yuboriladi, har haftada 0,6 mg dan asta-sekin oshirib boriladi, to kunlik miqdor 3 mg ga yetgunga qadar.	+	+	+	+	+	1,2 mg Kuniga bir marta	Doza qabul qilishdagi chidamlilikka qarab sozlanishi mumkin.
Orlistat ichak lipazasi ingibitori	12 yosh va undan katta bolalar uchun ovqat paytida kuniga 3 mahal 120 mg miqdorida qabul qilinadi	+	+	+	+	+	120 mg Kuniga 3 maxal	Doza bemorning chidamliligiga qarab moslashtirilishi mumkin.
Metformin	10 yosh va undan katta bolalar uchun tavsiya etiladigan boshlang'ich doza kuniga bir yoki ikki marta 500 mg ni tashkil etadi. Bu doza asta-sekin oshirilib,	+	+	+	+	+	2000 mg	Doza bemorning chidamliligiga qarab moslashtirilishi mumkin.

	maksimal umumiy kunlik miqdor 2500 mg gacha yetkazilishi mumkin.							
Davolash choralari (asosiy dori-darmon bilan davolash)		Tibbiy yordam ko'rsatish turlari va darajalari bo'yicha					O'rtacha kunlik doza	Bir kurs uchun doza
		Ambulator yordam		Statsionar yordam				
Dori vositasining nomi (xalqaro patentlanmagan nomi)	Dori vositasining dozasi va qo'llanish usuli	KVP/OP	SMP	KTMP Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari		
Somatropin (Pradera-Villi sindromi)	0,5-1 mg/kg/kun teri ostiga yuborish				+	+	Ko'rsatmalar bo'yicha	Ko'rsatmalar bo'yicha
Izox: Kasallik asoratlarini davolash uchun dori vositalari aniqlangan nozologiyaga qarab, shu nozologiyaning standartlariga muvofiq ravishda tayinlanadi.								
<u>Milliy klinik protokollarda keltirilgan davolash rejimlari (bu asosiy va qo'shimcha dori vositalarining turli xil kombinatsiyalari) kasallikning faolligi va ko'rsatmalarga muvofiq qo'llaniladi. Protokollarga binoan, qo'shimcha dori vositalari va boshqa usullar ham tavsiya etilishi mumkin.</u>								

DAVOLASH/OVQATLANISH

Ovqatlanish tartibi	Тиббий ёрдам кўрсатиш шакли ва даражасига кўра				
	Ambulator yordam		Statsionar yordam		
Parhez stoli va uning davom etish muddati	KVP/OP	SMP	KTMP Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari

Yosh va jinsga muvofiq normal kaloriyali ovqatlanish tartibi	+	+	+	+	+
Izox: kasallik asoratlari turlicha bo'lishiga qarab, nozologiya ham o'zgarishi mumkin.					

Profilaktika: Maktablarda sog'lom ovqatlanish va jismoniy faollik bo'yicha ta'lim dasturlarini amalga oshirish.
Bolalar va ota-onalarga sog'lom ovqatlanish asoslarini o'rgatish (muvozanatli ovqatlanish, shakar va yog'lar iste'molini kamaytirish).

DISPANSERIZATSIYA

Tadbirlar dispanserizatsiya bo'yicha	Tibbiy xizmatlar nomi	KVP/OP	SMP	Tadbirlarning eng kam soni	Dispanser kuzatuvining muddati
Mutaxassis (shifokor) maslahati	1. KVP	+	+	Kasallikning og'irligiga qarab yiliga 2-4 marta	Semizlik va uning asoratlaridan butunlay xalos bo'lgunga qadar
	2. Pediatr Qon bosimni monitoringi, bo'y va vazn persentilari, SDS TVI	+	+	Kasallikning og'irligiga qarab yiliga 2-4 marta	
	3. Bolalr endokrinologi: Obyektiv ko'rik; Gormonal ko'rsatkichlarni kuzatib borish; asosiy va qo'shimcha davolash usullarini nazorat qilish		+	Kasallikning og'irligiga qarab yiliga 2-4 marta	

Izox: Asoratlar va hamroh kasalliklarning og'irligini baholash uchun boshqa tor soha mutaxassislari bilan maslahatlashish tavsiya etiladi.

Laborator tekshiruvlar	1. Gormonal (Insulin, LG, FSG, TTG, prolaktin, kortizol, erkin T4, testosteron, estradiol.)		+	yilda ikki marta	Zarurat tug'ilganda
	2. Bioximik tekshiruvlar (qondagi qand miqdori, ALT, AST, kreatinin, kalsiy, kaliy, natriy, lipid spektr, koagulogramma fosfor)	+	+	yilda 2-4 marta	

Izox: Asoratlar va hamroh kasalliklarning og'irlik darajasini baholash uchun laboratoriya tekshiruvlari o'tkazish tavsiya etiladi.

Instrumental tekshiruvlar	1. Qalqonsimon bez va ichki a'zolarning UZI tekshiruvi		+	Yilda bir marta	Zarurat tug'ilganda
	2. ExoKG		+	Yilda bir marta	
	3. Densitometriya (bioimpedansometriya)		+	Yilda bir marta	
	4. Bosh miya xiazmal-sellyar sohasining magnit-rezonans tomografiyasi (MRT)		+	Yilda bir marta	
	5. Densitometriya (bioimpedansometriya)		+	Yilda bir marta	

Semizlik nozologiyasida rehabilitatsiya va palliativ yordamga muhtoj holat, bu kasallik keltirib chiqargan asoratlari yoki yondosh kasalliklar tufayli yuzaga kelishi mumkin. Bunday holatlarda, har bir bemorga ko'rsatiladigan yordam aniqlangan nozologiya standartiga muvofiq amalga oshiriladi.

REABILITATSIYA

Reabilitatsiya tadbirlari	Tibbiy xizmatlar nomi	Uy sharoitida	KVP/OP/SMP	Statsionar sharoitida	Tadbirlarning eng kam soni	Reabilitatsiya muddati
Mutaxassis (shifokor) maslahati	1. KVP		+	+	Og'irlik darajasi va asoratlarga qarab yiliga 2-4 marta	Tana og'irligi me'yorga kelgunga qadar
	2. Pediatr Antropometrik ko'rsatkichlarni nazorat qilish, tana vazni indeksini (TVI) va haqiqiy ovqatlanishni baholash Qon bosimi va tana vazni indeksini kuzatish Davolash gimnastikasi. Uqalash Ruhiy yordam	+	+	+		Tana og'irligi me'yorga kelgunga qadar

	Ijtimoiy rehabilitatsiya					
	3. Bolalar endokrinologi: Obyektiv ko'rikdan o'tkazish; Gormonal ko'rsatkichlarni kuzatib borish; asosiy va qo'shimcha davolash usullarini nazorat qilish		+	+	Og'irlik darajasi va asoratlarga qarab yiliga 2-4 marta	Tana og'irligi me'yorga kelgunga qadar
Izox: Asoratlar va hamroh kasalliklarning og'irligini baholash uchun boshqa tor soha mutaxassisleri bilan maslahatlashish tavsiya etiladi.						
Laborator tekshiruvlar	Gormonal (Insulin, LG, FSG, TTG, prolaktin, kortizol, erkin T4, testosteron, estradiol.)		+	+	Og'irlik darajasi va asoratlarga qarab yiliga 2-4 marta	Tana og'irligi me'yorga kelgunga qadar
Izoh: Asoratlar va hamroh kasalliklarning og'irlik darajasini baholash maqsadida, vaziyatga qarab turli laboratoriya tekshiruvlari o'tkaziladi.						
Instrumental tekshiruvlar	1. Qalqonsimon bez va ichki a'zolarining UZI tekshiruvi		+	+	Yilda bir marta	Zarurat tug'ilganda
	2. ExoKG		+	+	Yilda bir marta	
	3. Densitometriya (bioimpedansometriya)		+	+	Yilda bir marta	
	4. Bosh miya xiazmal-sellyar sohasining magnit-rezonans tomografiyasi (MRT)		+	+	Yilda bir marta	
	5. Densitometriya (bioimpedansometriya)		+	+	Yilda bir marta	
Izox: Asoratlar va hamroh kasalliklarning og'irlik darajasini baholash maqsadida, vaziyatga qarab qo'shimcha asbobiy tekshiruvlar o'tkaziladi.						
Semizlik nozologiyasida rehabilitatsiya va palliativ yordamga muhtoj holat ushbu kasallik tufayli yuzaga kelgan asoratlar yoki yondosh kasalliklar sababli vujudga kelishi mumkin. Bunday hollarda, har bir vaziyatda ko'rsatiladigan yordam aniqlangan nozologiya standarti asosida amalga oshiriladi.						

PALLIATIV DAVOLASH

Palliativ tadbirlar	Tibbiy xizmatlar nomi	Uy sharoitida	KVP/OP/SMP	Statsionar sharoitida	Tadbirlarning eng kam soni	Rehabilitatsiya muddati
Mutaxassis (shifokor) maslahati	Pediatr	+	+	+	Yiliga 2-4 marta kasallikning faollik darajasiga qarab	Tana og'irligi me'yorga kelgunga qadar
	Bolalar endokrinologi:		+	+		
	Kardiolog		+	+		
	Nevropatolog		+	+		
	Diyetolog			+		

	Otolaringolog		+	+		
	Ginekolog		+	+		
	Urolog		+	+		
	Radiolog		+	+		
	LFK shifokori		+	+		
	Psixolog		+			

Eslatma: Asoratlarni va hamroh kasalliklarning og'irlik darajasini baholash uchun vaziyatga qarab boshqa tor doiradagi mutaxassislar bilan maslahatlashish tavsiya etiladi..

Laborator tekshiruvlar	Gormonal (Insulin, LG, FSG, TTG, prolaktin, kortizol, erkin T4, testosteron, estradiol.)		+	+	Yilda bir marta	Tana og'irligi me'yoriga kelgunga qadar
Instrumental tekshiruvlar	1. Qalqonsimon bez va ichki a'zolarning UZI tekshiruvi		+	+	Yilda bir marta	Tana og'irligi me'yoriga kelgunga qadar
	2. ExoKG		+	+	Yilda bir marta	
	3. Densitometriya (bioimpedansometriya)		+	+	Yilda bir marta	
	4. Bosh miya xiazmal-sellyar sohasining magnit-rezonans tomografiyasi (MRT)		+	+	Yilda bir marta	
	5. Densitometriya (bioimpedansometriya)		+	+	Yilda bir marta	

Izox: Semizlik nozologiyasida reabilitatsiya va palliativ yordamga muhtoj holat ushbu kasallik tufayli yuzaga kelgan asoratlarni yoki yondosh kasalliklarni sababli vujudga kelishi mumkin. Bunday hollarda, har bir vaziyatda ko'rsatiladigan yordam aniqlangan nozologiya standartiga muvofiq amalga oshiriladi.